

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 22/2014-8

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí pléna 24. septembra 2014 predbežne prerokoval návrh Okresného súdu Košice I, zastúpeného sudkyňou JUDr. Jarmilou Centkovou, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 93 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a takto

r o z h o d o l :

Návrh Okresného súdu Košice I **p r i j í m a** na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 16. júna 2014 doručený návrh Okresného súdu Košice I (ďalej len „navrhovateľ“ alebo „okresný súd“), zastúpeného sudkyňou JUDr. Jarmilou Centkovou, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade § 93 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) s čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

Navrhovateľ vo svojom návrhu uviedol, že na okresnom súde je od 5. novembra 2013 vedené pod sp. zn. 38 C 450/2013 konanie o zapretie otcovstva podľa § 93 ods. 1 zákona o rodine, v ktorom sa žalobca P. I. (ďalej len „žalobca“), právne zastúpený spoločnosťou AZARIOVÁ & RUŽBAŠÁN Law firm s. r. o., Kmeťova 26, Košice, proti žalovaným M. I. (ďalej len „žalovaná v 1. rade“), a M. I. (ďalej len „žalovaný v 2. rade“), domáha určenia, že nie je biologickým otcom žalovaného v 2. rade.

Žalobca svoj návrh odôvodnil tým, že so žalovanou v 1. rade 14. októbra 1994 určili súhlasným vyhlásením rodičov podľa § 52 v tom čase platného zákona č. 94/1963 Zb. Zákon o rodine v znení zmien a doplnkov (v súčasnosti § 90 zákona o rodine) otcovstvo žalobcu k žalovanému v 2. rade, ktorý sa narodil 5. decembra 1992 v Košiciach. Žalobca a žalovaná v 1. rade žili v družobnom vzťahu bez uzavretia manželstva. Následne 24. júna 1995 bolo uzatvorené medzi žalobcom a žalovanou v 1. rade manželstvo, ktoré bolo právoplatne rozvedené 1. októbra 2010.

V lete roku 2012 bola žalovaná v 1. rade na návšteve u susedy M. V. (ďalej len „suseda“), ktorej sa zdôverila, že žalobca nie je biologickým otcom žalovaného v 2. rade. Takto odpovedala na otázku susedy, že žalovaný v 2. rade a žalobca sa vôbec na seba nepodobajú, resp. nemajú akékoľvek spoločné črty. Suseda to neskôr povedala žalobcovi a túto samotnú skutočnosť potvrdila aj žalovaná v 1. rade v máji roku 2013.

Z uvedených skutočností je zrejmé, že žalovaná v 1. rade si bola vedomá skutočnosťí zakladajúcich otcovstvo osoby odlišnej od osoby žalobcu, no aj napriek tomu ho uviedla do omylu pre potreby jeho vyhlásenia pred príslušným matričným úradom, pred ktorým nič netušiaci žalobca určil svoje rodičovstvo v zmysle zákona o rodine.

Právny zástupca žalobcu v návrhu na začatie konania poukázal na nesúlad § 93 ods. 1 zákona o rodine s čl. 8 ods. 1 dohovoru a okresnému súdu navrhol, aby konanie prerušil a podal ústavnému súdu návrh na začatie konania o nesúlade právnych predpisov.

Okresný súd ďalej v rámci odôvodnenia svojho návrhu opätovne zdôraznil, že žalobca v zákonnej lehote nevedel, že nie je otcom dieťaťa, t. j. nevedel o skutočnosti, na základe ktorej by sa mohol úspešne domáhať zapretia otcovstva. Žalovaná v 1. rade žalobcovi túto skutočnosť napriek tomu, že si jej bola vedomá, neoznámila, čím ho uviedla do omylu pre účely uskutočnenia jeho vyhlásenia pred príslušným matričným úradom. Žalobca z uvedeného dôvodu zákonnú lehotu v zmysle § 93 zákona o rodine zmeškal nie svojim vlastným zavinením, ale z dôvodu, že ho žalovaná v 1. rade (matka dieťaťa) uviedla do omylu v tvrdení, že je otcom jej dieťaťa (žalovaného v 2. rade), pričom žalobca v tom čase nemal ani najmenšie pochybnosti o tejto skutočnosti. O tom, že nie je biologickým otcom žalovaného v 2. rade, sa dozvedel až dlhú dobu po uplynutí zákonnej zapieracej trojročnej lehoty, a aj to len náhodou od susedy, ktorej sa osobne žalovaná v 1. rade (matka dieťaťa) zdôverila, že žalobca nie je biologickým otcom žalovaného v 2. rade. Túto skutočnosť v máji 2013 následne potvrdila aj samotná matka dieťaťa (žalovaná v 1. rade).

Podľa okresného súdu pre potreby určenia, ale aj zapretia otcovstva nielen pri prvej, ale taktiež aj pri druhej a tretej zákonnej domnienke otcovstva v zmysle zákona o rodine je dôležitým faktorom *„intímna zložka a teda pohlavný styk a narodenie dieťaťa v dobe, kedy je možné považovať muža za otca dieťaťa. Ak teda matka označí muža za otca dieťaťa, keďže tento zdieľal s matkou túto intímnu zložku, takýto domnelý otec v zásade nemá prečo pochybovať o svojom otcovstve. Ak matka označí takého muža za otca, napriek tomu, že má vedomosť o skutočnostiach, ktoré by mohli vylučovať alebo vylučujú otcovstvo tohto muža a týmto ho uvedie do omylu, v priebehu troch rokov vývoja maloletého dieťaťa nie je možné u dieťaťa pozorovať rozdiely v jeho fenotype v porovnaní s domnelým, resp. matkou určeným otcom. Fenotypom rozumieme vonkajší vzhľad jedinca, teda všetky tie znaky a vlastnosti z genotypu (genetický materiál po predkoch), ktoré sa navonok prejavia.“*

Z uvedeného podľa názoru okresného súdu vyplýva, že v danom prípade žalobca nemal dôvod pochybovať o svojom otcovstve, o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že nie je otcom dieťaťa (žalovaného v 2. rade), sa dozvedel až po uplynutí ustanovenej zákonnej lehoty a v súčasnosti už nemá k dispozícii žiaden účinný prostriedok nápravy, ktorým by sa mohol domôcť zapretia svojho otcovstva k žalovanému v 2. rade, pretože

lehota uvedená v § 93 zákona o rodine mu to neumožňuje, hoci túto lehotu zmeškal nie vlastnou vinou.

Okresný súd poukázal na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v obdobných prípadoch, v ktorých riešil otázku určenia právneho vzťahu medzi otcom a dieťaťom a v ktorej tento súd vyslovil, že k porušeniu čl. 8 dohovoru došlo (rozhodnutia *Shofman c. Rusko* z 24. novembra 2005, *Mizzi c. Malta* z 12. januára 2006, *Paulík c. Slovensko* z 10. októbra 2006, *Niemietz c. Nemecko* zo 16. decembra 1992). Podľa názoru okresného súdu ustanovenia slovenskej právnej úpravy týkajúce sa zapretia otcovstva sú v rozpore s čl. 8 dohovoru, ktorým je Slovenská republika podľa čl. 154c ústavy viazaná.

Okresný súd následne poukázal na to, že žalobca ako právny otec, resp. „*matrikový otec*“ sa dozvedel o skutočnostiach spochybňujúcich jeho otcovstvo, avšak platná právna úprava mu neposkytuje žiadny právny prostriedok nápravy na zapretie jeho otcovstva k žalovanému v 2. rade, ktorý nie je jeho biologickým dieťaťom. Uvedený právny stav, v dôsledku ktorého rodičovstvo nezodpovedá faktickému biologickému stavu, je v rozpore so zárukami práva na rešpektovanie súkromného a osobného života, pretože aj podľa judikatúry ESLP je práve určenie právneho vzťahu medzi otcom a dieťaťom závažným zásahom do súkromného života otca podľa čl. 8 dohovoru, pričom záujem dieťaťa v takýchto prípadoch síce určitú úlohu zohráva, avšak nie prioritnú. V tejto súvislosti okresný súd poukázal na viaceré rozhodnutia ESLP (rozhodnutia vo veci *Kroon* a ostatní c. *Holandsko* z 27. októbra 1994, *Mizzi c. Malta* z 12. januára 2006, *Róžanski c. Poľsko* z 18. mája 2006, *Emonet a ostatní c. Švajčiarsko* z 13. marca 2008, *Phinikaridou c. Cyprus* z 20. marca 2008, *Shofman c. Rusko* z 24. novembra 2005 či vo veci *Paulík c. Slovensko* z 10. októbra 2006).

Právny poriadok je podľa okresného súdu potrebné aplikovať, interpretovať a vykladať ako celok, a preto by aj v prípadoch, v ktorých sa fyzická osoba domáha porušenia svojich práv týkajúcich sa otcovstva po uplynutí lehoty na jeho zapretie, mohol všeobecný súd pri svojom rozhodovaní priamo aplikovať čl. 8 ods. 1 dohovoru. V tejto

súvislosti okresný súd poukázal na skutočnosť, že s ohľadom na to, že de iure všeobecný súd nie je viazaný rozhodnutiami ESLP, jeho rozhodnutie, resp. spôsob aplikácie ustanovenia § 93 zákona o rodine pri dodržaní čl. 144 ods. 1 ústavy sú otázne.

Na základe uvedeného okresný súd uviedol, že § 93 ods. 1 zákona o rodine podľa neho nie je v súlade s čl. 8 ods. 1 dohovoru, ktorým je Slovenská republika viazaná podľa čl. 154c ústavy. Právne otcovstvo určené súhlasným vyhlásením rodičov, ktoré nezodpovedá faktickému biologickému stavu, je vážnym zásahom do života jednotlivca, avšak napriek tomu je „právny otec“ diskriminovaný v možnosti podania účinného prostriedku nápravy na „zrušenie otcovstva“, a takto legálne zmeniť svoj právny status vo vzťahu k „biologicky cudziemu“ dieťaťu.

V závere svojho návrhu okresný súd uviedol, že v záujme „poskytnutia možnosti v takejto modelovej situácii pre matrikového otca, ktorý z objektívnych dôvodov a bez svojho zavinenia (uvedením do omylu zo strany matky dieťaťa) zmeškal zákonnú lehotu podľa § 93 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine je potrebné posúdiť nesúlad ustanovenia § 93 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd“.

Vzhľadom na uvedené okresný súd ústavnému súdu navrhol „vysloviť nesúlad § 93 zákona o rodine s článkom 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, nakoľko aj pri tomto zapieracom práve sa lehota viaže na deň určenia otcovstva a nie na okamih získania vedomosti o skutočnostiach spochybňujúcich otcovstvo muža k dieťaťu“.

II.

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou...

Podľa § 37 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až f) dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily..., môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde v zásade každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Ústavný súd návrh navrhovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí pléna ústavného súdu podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde a dospel k záveru, že návrh spĺňa procesné podmienky, za splnenia ktorých ústavný súd môže vec prerokovať a o nej rozhodnúť.

Z citovaného čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy vyplýva, že je v právomoci ústavného súdu preskúmavať súlad zákonov s ústavou. Okruh aktívne legitimovaných osôb na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov v nadväznosti na čl. 130 ods. 1 ústavy ustanovuje § 18 ods. 1 písm. a) až f) a § 19 zákona o ústavnom súde. V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že návrh v zastúpení okresného súdu podala sudkyňa JUDr. Jarmila Centková v spojení so svojou rozhodovacou činnosťou vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 38 C 450/2013, t. j. že návrh podala oprávnená osoba, pričom v súlade s § 109 ods. 1 písm. b) druhej vety Občianskeho súdneho poriadku bolo uvedené konanie uznesením okresného súdu č. k. 38 C 450/2013-24 z 1. apríla 2014 prerušené. Predmetné uznesenie o prerušení konania nadobudlo právoplatnosť 13. mája 2014.

Navrhovateľ označil § 93 ods. 1 zákona o rodine za nesúladný s čl. 8 ods. 1 dohovoru.

Návrh okresného súdu podľa názoru ústavného súdu spĺňa predpísané náležitosti návrhu na začatie konania ustanovené v § 20 a § 37 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Podľa § 37 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde navrhovateľ musí označiť právny predpis, jeho časť, prípadne ustanovenie, ktorého nesúlad s právnym predpisom vyššej právnej sily namieta.

Ústavný súd rozhodol o prijatí návrhu namietaného nesúladu § 93 ods. 1 zákona o rodine na ďalšie konanie v rozsahu, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia (§ 25 ods. 1 a 3 zákona o ústavnom súde).

Na základe uvedených skutočností ústavný súd v zmysle § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.